

UDK 656.13
Za214

Versta iš:
Sobiesław Zasada
SZYBKOŚĆ BEZPIECZNA
Motopress, Warszawa 2006

Nuotraukų ir iliustracijų autoriai:

*Grzegorz Chmielewski, Jan Chmielewski, Aleksander Kurzius, Andrzej Martynkin,
Wiesław Mrówczyński, Krzysztof Szmiłowski, Jerzy Plutter, Jan Rozmarynowsky,
Marek Wachowski, Sobiesław Zasada, Andrzej Zemrzucki, Jerzy Linder, Jan Źdżarski*

ISBN 978-609-95037-0-7

© Vertimas į lietuvių kalbą,
Valdemaras Kvietkauskas, 2008
© UAB „Ypatingas šansas“, 2008

www.saugus-greitis.lt

Turinys

Lenkiškojo leidimo pratarmė	7
Sportininkai iš netyčių	9
„Sportinis“ ir „kasdieninis“ važiavimas	12
TRENIRUOTĖS	13
KAS YRA SAUGUS GREITIS	14
TOBULI VAIRUOTOJAI	16
IŠ PATIRTIES	18
Važiavimas. Kaip sėdime prie vairo	19
PATOGU KAIP FOTELYJE	20
VAIRARATIS	21
SAUGOS DIRŽAI	22
PAJUDĖJIMAS IŠ VIETOS	25
VARIKLIO ELASTINGUMAS	25
APIE PAVARAS IR AUTOMOBILIO ĮSIBĖGĖJIMĄ	25
AUTOMATINĖ PAVARŲ DĖŽĖ	26
AUTOMOBILIS IR ELEKTRONIKA	28
APIE VARIKLIO GALIĄ	30
ESU KINTAMOS SITUACIJOS KINTAMAS FRAGMENTAS	31
AUKŠINĖ TAIŠYKLĖ	32
UŽTRAUKTUKO BŪDAS (MANO TERMINAS)	32
VAŽIAVIMO SKLANDUMAS	33
BŪKIM ĮSMINTINGI PRIEŠ NELAIMĘ	35
STABDYMAS	35
STABDYMAS ĮKALNĖJE IR NUOKALNĖJE	37
GELEŽINKELIO PERVAŽOS	38
STABDYMO KELIAS	40
SLIDI KELIO DANGA	41
AUKŠTESNĖS PAVAROS PERJUNGIMAS Į ŽEMESNĘ	43
KRYPTIES IŠLAIKYMAS	44
AUKŠTESNĖS PAVAROS PERJUNGIMAS Į ŽEMESNĘ ĮKALNĖJE	45
AUKŠTESNĖS PAVAROS PERJUNGIMAS Į ŽEMESNĘ IR STABDYMAS – SANTRAUKA ..	46
Kasdieniškasis slydimas	47
KAS TRENIRUOJASI?	48
TRYŠ VALDOMOJO SLYDIMO SĄVOKOS ASPEKTAI	48
VALDOMASIS SLYDIMAS	49
KLASIKINIS VALDOMASIS SLYDIMAS	51
SLYDIMO TRENIRUOTĖS	54
PRIEKINIAI VARANTIEJI RATAI IR KLASIKINIS VALDOMASIS SLYDIMAS	55
VALDOMASIS ŠONINIS SLYDIMAS	56
SLYDIMAS TIESIAME KELYJE IR VAIRUOTOJO REAKCIJA	58
SLYDIMAS TIESIAME KELYJE SUNKIOMIS SĄLYGOMIS	61
NENUMATYTŲ SLYDIMŲ VALDYMAS, YPAČ VINGIUOSE	68
SANKABA SLYDIMO METU	70
GREIČIO MAŽINIMAS SLIDŽIAMĖ KELYJE	70
APLENKIMAS	72
APIE PRIEKINIUS VARANČIUOSIUS RATUS	77
Bandyk ir treniuokis	83
KĖTURI VARANTIEJI RATAI	83
PER MAŽAS IR PER DIDELIS PASUKAMUMAS	84

PASUNKĖJIMAS, PALENGVĖJIMAS IR PASUKAMUMAS	85
VAŽIAVIMAS Į KALNĄ ŽIEMĄ	86
KELKRAŠTIS	87
VAŽIAVIMAS NUO KALNO	88
PRATYBOS ŽIEMOS PRADŽIOJE	89
POŠŪKIS STAČIU KAMPU	89
PAŽINKIME SAVO AUTOMOBILĮ	91
VAŽIUOJAME VĖŽĖMIS	91
KĄ ESU PATS PATYRĘS ŽIEMOS PRADŽIOJE	92
PUSNYS	94
AKVAPLANINGAS	94
KAIP VAŽIUOTI PER VANDENĮ	95
SLIDŽIOS KELIO DANGOS PASIKEITIMAI	96
PADANGOS	96
RANKŲ PADĖTIS ANT VAIRARAČIO	98
POŠŪKIŲ RODYKLĖS – SVARBUS SAUGAUS VAŽIAVIMO ELEMENTAS	98
MES KELYJE NE PATYS VIENI	98
MATOMUMAS – TAI GYVYBĖ	100
VAŽIAVIMAS NAKTĮ	100
Baigiamasis žodis	106
SAFARIS	109
Legendinis ralis Afrikoje	110
1969 METŲ SAFARIS	111
Safari 1997	129
TRENIRUOTĖ	131
RALIS – I ETAPAS	133
II ETAPAS	152
DIDYSIS ARGENTINOS PRIZAS	169
Nuo Monte Karlo iki Argentinos	169
Treniruotė	171
1 etapas	173
2 etapas	175
394 KILOMETRE – SAN LUISO MIESTAS	176
SKERSVAGĖS!	177
3 etapas	180
4 etapas	187
5 etapas	192
Fanchijas	195
LONDONAS–SIDNĖJUS	204
Pasirengimas	204
Lėktuvu iš Vienos į Pertą	213
Važiuojame Australijos trasa	216
Londonas–Bombėjus	230
Kelionė laivu iš Bombėjaus į Pertą	243
Pertas–Sidnėjus	250
SPAUSK BE ATODAIROS	272
Pergalė Jungtinėse Amerikos Valstijose	272

Lenkiškojo leidimo pratarmė

Pateikiame skaitytojams jau šeštą, papildytą meistriškojo vairuotojo Sobieslavo Zasadės „Saugaus greičio“ leidimą. Ta knyga labai populiari ne tik Lenkijoje: ji išversta ir į daugelį kitų kalbų. Per pastaruosius keturiasdešimt metų ji tapo kultine knyga, joje sukauptomis žiniomis beveik pusę šimtmečio naudojasi ir tie, kurie dar tik mokosi valdyti automobilį, ir tie, kurie nori išmokti vairuoti dar geriau. „Saugus greitis“ jau nuo pirmojo leidimo tapo Lenkijoje vos ne privaloma parankine kiekvieno vairuotojo knyga. Ir taip yra iki šiol.

Du žodžiai jos pavadinime – *saugus* ir *greitis* – pabrėžia, kad greitis turi atitikti orų sąlygas, kelio būklę ir vairuotojo sugebėjimus. Ir dar jie reiškia, kad greitis yra fizikos sąvoka, kad vairuotojas turi suvaldyti automobilį bet kokiomis sąlygomis, kad įmanoma važinėti greitai ir saugiai, o galima ir lėtai, bet nesaugiai. Bet autorius įspėja, kad ypač yra pavojingas per didelis greitis, dėl jo labai dažnai įvyksta daug tragiškų avarių. Atidžiai skaitydami „Saugų greitį“, gilindamiesi į jo autoriaus patarimus ir darydami jo siūlomus pratimus vairuotojai greičiau perpras nelengvą meną – meistriskai valdyti automobilį.

Knyga ypač vertinga dėl to, kad ją parašė žmogus, tris kartus tapęs Europos čempionu (tai titulas, prilygstantis pasaulio čempionui, nes pasaulio pirmenybių tuomet dar nebūdavu), laimėjęs daugiau kaip 150 ralio varžybų viso pasaulio keliuose atstovaudamas tokiems automobilių gamintojams kaip *Steyr Puch*, *Porsche*, *BMW* ir *Mercedes-Benz*.

Nors išėjo jau keli šios knygos leidimai, jos populiarumas nemažėja, vadinasi, labai reikia tokių leidinių; vairuotojai nori gilintis į automobilio valdymo paslaptis. Atsižvelgdamas į tuos poreikius, Sobieslavas Zasada nusprendė įkurti ir pavyzdinę vairavimo technikos mokyklą. 2001 metais Sobieslavo Zasadės suorganizuota Lenkijos vairuotojų draugija (*Polskie Stowarzyszenie Motorowe*) subūrė geriausias vairavimo technikos tobulinimo mokyklas. Specialiose trasose, prityrusių instruktorių stebimi, vairuotojai treniruojasi, mokosi valdyti automobilį net ekstremaliomis aplinkybėmis. Kiekvienoje iš tų mokyklų vairuotojai gauna tiek pat žinių ir praktinių įgūdžių. Knygoje aprašytomis pratybomis grindžiamos visos vairavimo technikos tobulinimo mokyklų programos.

Šio knygos leidimo patraukli naujovė – Sobieslavo Zasadės prisiminimai iš ypatingų, nepaprastai sunkių maratoninių ralio varžybų: Didžiojo Argentinos prizo, Londono–Sidnėjaus lenktynių, ralio *Spausk be atodairos*, pagaliau ir paskutinių jo lenktynių – *Safari 1997*, kai būdamas jau 67 metų važiuodamas su žmona Eva užėmė antrąją vietą savoje automobilių klasėje ir pralenkęs daugelį jaunesnių lenktynininkų iškovojo taškų pasaulinio vairuotojų čempionato įskaitai.

Linkėdami skaitytojams naudingo ir malonaus pasiskaitymo, naująjį „Saugaus greičio“ leidimą skiriame ir tiems vairuotojams, kurie tik neseniai gavę vairuotojo teises įveikia pirmuosius kelio kilometrus, ir prityrusiems, jeigu jiems rūpi, kad kelionė būtų sklandi ir maloni, o svarbiausia – saugi.

Sportininkai iš netyčių

Kiekvienas ar mažne kiekvienas, kuris vairuoja automobilį, vieną gražią dieną aptinka savyje tūnantį azartininką, plento kipšiuką. Jo kurstomas žmogus įtiki važiuojąs geriau už kitus. O jei faktai rodo kitaip – juo blogiau faktams. Šitaip daugelis vairuotojų patys to nesuvokdami sportuoja. Betgi automobilių sportas, kultivuojamas nesąmoningai ir neturint reikiamų įgūdžių, yra labai pavojingas žaidimas.

Pavažinėkime kiek mūsų keliais. Tai šen, tai ten – žiūrėk, jau ir lenktynės. Štai vienas vairuotojas pabandė aplenkti kitą. Lenkiamasis tučiuojau reagavo, bet visai priešingai, negu liepia eismo taisyklės: užuot sumažinęs greitį, kad sutrumpėtų aplenkimo kelias, dar paspaudė. Automobiliai važiuoja greta, vairuotojai varsto vienas kitą pagiežingais žvilgsniais, nors dedasi esą abejingi. O priešpriešiais taip pat skuba mašinos...

Jei vairuoja moteris, ją aplenkti pasišauna kiekvienas „save gerbiantis“ vyras. Įžymusis anglų automobilistas Sterlingas Mosas (Stirling Moss) yra sakęs, kad jam dar netekę sutikti vyro, kuris prisipažintų esąs menkas vairuotojas ir prastas meilužis. Šiame teiginyje daug tiesos, ir, ko gero, pirmojoje jo dalyje netgi daugiau.

Valdyti automobilį be galo malonu. Bet tikrą malonumą vairuotojas pajunta tik tada, kai jis daugiau moka, negu nemoka, kai pasąmonės valdomas akylumas ir susikaupimas išstumia nervingą netikrumą.

Atrodytų, vairuoti labai paprasta: mokėk tik pajudėti iš vietos, junginėti pavaras, daryti posūkius ir stabdyti. Viso to galima išmokti per keletą dienų. O paskui... mokyti visą gyvenimą, nuolat patiriant ką nors naujo.

Valdyti automobilį – tai kartu ir didžiulė atsakomybė. Vairuotojo pažymėjimas ir jo savininkui, ir aplinkiniams kartais būna pavojingesnis negu leidimas laikyti ginklą. Ginklą privatus savininkas pavartoja retai, dar rečiau – prieš žmones. O automobilis naudojamas kasdien; nemokšos valdomas gali atsikreipti prieš žmones – gali tapti pavojingas.

Turime įsisąmoninti, ką tai reiškia, kai mūsų rankų valdoma ir nuo jų priklausoma plieno masė įsibėgėjusi lekia plentu. Lengvieji automobiliai sveria apie 1000–1500 kg. Ir tik tas, kuriam yra tekę važiuojant kad ir nedideliu greičiu, pvz., 50 km per valandą, susidurti su medžiu, siena ar kita kliūtimi, žino, kaip brangiai kainuoja neatidumo akimirka.

Prieš daug metų važinėjau maža, lengva mašinėle *Steyr Puch*. Automobilis svėrė vos 500 kg. Dalyvavau Vltavos ralyje Čekoslovakijoje su šturmanu Kazimiežu Osinskiu (Kazimierz Osinski). Tai buvo itin sunkus ralis. Važiuojame jau trečią naktį. Iš startavusių šimto su viršum mašinų skuba į finišą jau vos keletas. Trasa vingiuoja siaurais kalnų keliais. Osinskis, žiūrėdamas į smulkų trasos aprašymą, perspėjo mane, jog nebetoli dvigubas vingis. Deja, privažiavau prie jo kiek per greitai. Nežinojau, kad išvakarėse kelias pabarstytas smėliu. Pradedu pirmą posūkį – į kairę. Mašina gražiai slysta šonu. Tačiau tuoj pat reikia sukti į